

Kedves Kollégák!

Az MTA Fizikai Tudományok Osztálya 2019 végén felkért, hogy gyűjtsem össze a fizikai kutatás és felsőfokú oktatás 1945 utáni újjászervezésének még fellelhető emlékeit. Én arra vállalkoztam, hogy az első mintegy másfél évtized történetét próbálom meg áttekinteni. Az ennek eredményeként elkészült, mintegy 170 oldalas tanulmány az Osztály honlapján a https://mta.hu/data/11_Osztaly/Dokumentumok/Fizika_Mo-on_1945-1959_2020_december.pdf linken érhető el.

Az anyagnak két fő része van. Az első az intézményhálózatot, az egyetemi tanszékek és a fizikai kutatóintézetek 1945 és 1959 közötti történetét mutatja be, ide értve az abban az időszakban elért legfontosabb tudományos eredményeket. A második rész pedig a korszak fizikus szereplőinek a rövid életrajzát tartalmazza.

Többektől kaptam segítséget az anyaggyűjtés során. Az Akadémia és az ELTE levéltárából sok irathoz sikerült hozzájutnom. Most azzal a kéréssel fordulok a magyar fizikus közösséghez, hogy segítsenek az anyag teljesebbé tételében, az esetleges hibák, tévedések kijavításában. Hiszen bármennyire igyekeztem a lehető legpontosabb adatokat fellelni, a forrásokban is lehetnek tévedések.

Egyrészt kérem, hogy ha valaki úgy gondolja, hogy volt olyan fontos esemény, eredmény, amely kimaradt az intézmények akkori történetének bemutatásánál, jelezze azt nekem. Egy ilyen munkában nem sorolható fel minden akkori kutatási eredmény, de jó lenne, ha minden, a magyar fizika számára lényeges – vagy lényegesnek vélt – fejlemény megörökítésre kerülne.

A személyi részben az *Akiknek a pályája akkor indult* fejezet összeállítása jelentette a legnagyobb nehézséget. Ez a fejezet azoknak a rövid életrajzát tartalmazza, akik 1960 előtt szereztek fizikus oklevelet, vagy más szakon, például mérnökként, tanárként vagy vegyészként végeztek, de fizikusként dolgoztak fizikai kutatóintézetben vagy a felsőoktatásban. Szerepelnek azok is, akik ezekben az évfolyamokban kezdték tanulmányaikat, de 1956 után külföldön fejezték be. Csak az ELTE-n az 1952-ben végzett első fizikus évfolyamtól kezdve, az itt még számba vett, 1959-ben végzett évfolyamig mintegy 350 hallgató iratkozott be fizikus szakra. Az ELTE levéltárában található iratokból az viszonylag jól rekonstruálható, hogy közülük kik végeztek, kaptak fizikus oklevelet.

A vidéki egyetemekről kevesebb a pontos információ. Debrecenben csak egy fizikus évfolyam végzett az ötvenes évek elején, 1952-ben, az 1949-ben, illetve 1950-ben indulókat két, illetve egy év után Budapestre küldték, és csak 1953-ban indult ott újra a fizikusképzés. Szegeden pedig, úgy tűnik, az 1950-ben indult első fizikus évfolyam tagjai sem helyben, hanem Budapesten fejezték be tanulmányaikat. Ott csak jóval később indult újra a fizikusképzés.

Az MTA levéltára segítségével köszönhetően remélhetőleg mindenkit sikerült egy rövid életrajzzal bemutatni, aki ebből a korosztályból tudományos fokozatot szerzett. A többiekéről már jóval nehezebb kideríteni, hogy mi történt velük végzésük után. Olykor találtam egy-egy utalást a munkahelyre, máskor a néven és a születési adaton túl szinte semmire sem jutottam. Velük kapcsolatban különösen is nagy segítség lenne bármilyen további információ. Néhányan még élhetnek közülük, vagy volt munkatársaik emlékezhetnek rájuk.

Kérem azokat, akiknek bármiféle megjegyzésük, kiegészítési vagy javítási javaslatuk, életrajzi adatuk van, azt a solyom.jeno@wigner.hu címre küldjék meg nekem.

Köszönettel

Sólyom Jenő